

SVAGGEN

TRE KVINNENE MED VAKTHUND TILFJELLS

AV MON VINGE

Der satt tre kvinnfolk i kanten av havreakeren fremfor stuebygningen på Øvsthus og ventet på kløvskyssen.

De skulde til heis for sommeren til jakthytten under Killingen ved sørenden av Arevatn. De la sig i skyggen av den gygne havren dypt i det saftige blomstergresset som kantet akeren og dekket heimebøene bortefter mot Kvendal....

Fjellet reiste sig bak dem rett til himmels som en mur.

Unni hadde fått tak i en liten hundehvalp, som fløi der og labbet.

— De kunde no gjedne få han me dokker, tildess de kom tilbakers frå heia! sa Barbro Øvsthus. Unni blev ellevill, hun bød sig til å bære hvalpen opefter alle brekkene, hvis den var for liten til å gå selv.

Hvalpen nøs Unni rett op i ansiktet, og Unni var vekk av bare henrykkelse.

De andre to la sig bedre inn i skyggen....

De var mette og stinne efter en durabel dugurd i Barbro's store, mørke kjøkken. Der frempå tunet holdt etpar karer på å sale kløvhesten deres. Den ene av karene kom bort og slo kloen i hvalpen.

— Nai da va då ein svagge hond, sa han og klødde den bak øret.

Ein svagge hund, ja! De grep ordet og døpte bikkja på stedet for «Svaggen», tross Unnis protester, hun syntes det ikke var yndig nok navn på sån yndig hund. Men hun var overstemt.

«Svaggen» blev den hetendes, hvalpen.

— Er det en hanhund eller en hunhund? spurte de.

Men det visste ikke folkene på Øvsthus så nøie.

— Du fer sjå itte! sa de.

Der satt hvalpen på armen til Unni, og så til det ytterste hjelpeløs og forundret ut. Den var kullsort over det hele, men hadde et lite hvitt skjortehrust og hvite sokker på fremlabbene. Den hadde noen blanke små øine og en lyserød tunge som den stadig vilde slikke en med.

— — —

Heten lå som en glo i dalen. Borte på Kvendalsbøene gikk folk og raket

ihop høi, en kunde høre buren av høivognen, når den fór over låvebroen. Det var lydt og stilt i dalen. Luften stod i skjelv over den gygne havreakeren. Solen gikk sin bane på en himmel så høi og blå. Bare over åskammen hadde det stabet sig op noen hvite, bolne skyer som uferdige skulpturer, så en blev liggende og se hvad de skulde bli til....

Da kløvhesten var ferdig, dro de sig allikevel op og stappet alt overflødig av klær i ryggsekkene så de struttet deroppe på kløven akkurat som små vemmelige, vanskapte gnomer med menneskelige skikkelser.

De var løse og varme i ansiktene alle tre.

— Skal du bære Svaggen i denne varmen? Makan til hundegalskap, sa Ala. Legg han på kløvhesten!

Unni klemte Svaggen inn til sig og vilde for alt i verden ikke overgi den til kløven....

De tok farvel med Barbro i bislagdøren og ruslet bortover veien langs havreakeren. De hvite rullestensasene lyste alt imot dem fra nedre Øvsthusbrekka, gjennom bjerkelunder og orekratt. De tasset langsmed bekken, den de skulde ha følge med langt innover heia, nesten til Svarteskaret.

Snart var de forbi den siste stuen i dalen. Den lå helt opunder uren, liten og torvtekt på den grønne vollen sin med stengar omkring.

— Hvem bor i stua derborte? spurte de Bård.

— Jau dar bor to gamle systre, den eine ho heve ein strikkjemasjine, og den andre ho avlar me' hyns!

— Hu har høner! oversatte Ala.

De peste og lo og hadde hundre ord til hverandre som alle var overflødig.

— Når Ala kom på landsbygden, fikk hun sån en utrivelig trang til å snakke bygdemål bestandig, sa Wenke.

— Den andre ho avlar m' hyns, mumlet Unni fra baktroppen og kniste. Hun gikk med Svaggen i armen og så ophetet ut.

Foran travet Øvsthusborken, og tett i skyggen av den, Bård. Han hadde samme gange som hesten. De holdt et jevnt, vant dilt opefter uren. De var som sammengått fra tidenes morgen. Slik må mann og hest ha travet side om side fra ur-old her i landet, en kunde se det, de var som to treskulpturer, mann og hest. Små og tette og strie, sterke, stumme, og rytmisk sammensveiset som en komposisjon.

Der blev Borka og Bård borte mellom rullesteinene i uren. De tre tok av sig etpar nokså nødvendige plagg, hengte dem som skalper i beltet.

Solskinnet lå som singlende sølv over bjerkene. Fjellvinden vendte alle de sølvblanke bladene mot lyset, og innimellem stod enerbriskun dunkelgrønn, nesten farvefattig, mørk som myrt. Asene lå sommerblå og drømmefjerne med fiolette skygger som sommerskyene la flakevis bortover de nakne ryggene.

Svaggen fikk drikke av hver eneste kulp i bekken. Flere og flere blev skalpene. Ja, hadde du råket på dem i Øvsthusbrekken den dagen, vilde du ikke møtt tre sportsklædde heiejenter som hadde tatt fatt på fjellvandring, nei, du vilde sett tre nymfer med temmelig manglende gevandter stille sig innunder hver eneste liten foss som falt i uren.

Men nu stod de plutselig helt fremme på skråningen over den siste av Øvsthuskleivene. De så nedefter de hvite rullesteinsbrekkene de just hadde forlatt, gjennom grissen bjerkeskog; de så dalen som bredte sig med grønne og gygne engletter, så elven skumme dernede i bergkløftene og siden kløve dalen som et blått bånd for tilsist å smalne utover mot fjorden. Bygd og bøl, hus ved hus bortpå alle bønene. Der steg tynn røk fra enkelte hus, og der nede på bøen rett under sig så de Øvsthusgrenden og Barbros bislag-dør så bitte, bitte liten, og så langt, langt dernede.

Dalen lå som et vevteppe i soldisen. Fjernt gjennom soldisen kunde de såvidt skimte den blinkende fjorden med vakre omriss av øier, som tuer bortover en mo, havets uendelige mo.

Utover dalen skilte de forskjellige gårdene sig ut med lunder og hager som ruter i teppet, med stengarer og grønne kjerr og hekker som ramme omkring. En så det altsammen, like fra havstranden med fjord og øier og frem til flatlandet med seterveien her innover høifjellet.

Over moene var det nu lys sommerkveld opgjennem Svartskar, hvor det bare var plass til elv og sti. Der lå Storekvam i sin gryte med fjellvegger omkring de bratte liene, skrått ned til fjellgaren som lå der på sin grønne flate i bunnen av gryten.

Her bodde altså folk som halve året ikke øinet andre mennesker enn gårdens egne! Disse tre som kom fra by og bråk og menneskestimmel hadde rent vondt for å tenke sig dette.

Men der bodde de, og stuehusene var sølvgrå og eldgamle som om de hadde gjennomgått århundrenes skift, fra ljåre til pens, ja nå hadde de kanskje fått kokeovn i peisen, og kanskje de spiste med aluminium til stas.

Sauene gikk i de stupbratte liene og gresset. Med bittesmå munn nuppet de gressrotten av i et lite skarpt nupp for hver gang. Alt i ett rapet et smalebrek mekrenden gjennom orekrattet, fjernere etterhvert som de steg.

Så kom en ny bratt kleiv, med nye gressende smaler, frem av bjerkeskogen....

— Statshusholdningen! sa Ala. For et latterlig ord sagt i en bjerkeli!

— Svaggen vil du gå litt?

Unni satte Svaggen varsomt ned på bakken, for her var moen mosedekket innunder furuene, og Svaggen vraltet støl og fortumlet ut mellom stenene i fjellbekken og gav sig til å leipe vann.

— Er han ikke yndig? sa Unni nesten på gråten.

Svaggen ruslet pent ved siden av dem over furumoen og så ikke ut til å ville rømme. Av og til sank den litt på bakkroppen og lot en dråpe gå.

— — — — —
Men der, endelig!

Der tonte Killingen frem, tusen meter over havet. Deroppe lå hytten deres ved Arevatn, milen langt, helt forbi Breisedtstølen og innover til Vassvik. Veien gikk frem under lien i kanten av en myr, nå hadde de bare igjen én eneste berglendt kleiv. Og der nådde de igjen Bård med kløvhesten.

— Her drap bjønne ein budeie seie de! fortalte Bård dem og pekte på en helle. — Dar e bjønne under den hella, om de vil sjå!

Veien gikk tversover bekken, og de satte sig og stakk de nakne føttene ned i hver sin iskalde kulp.

Kveldskjøligheten kjentes såvidt, når de satt slik stille på en sten.

Kløvhesten gresset bortover fjellsletten, og Bård hvilte sig med hatten i neven, og tørket skallen med en gjev, rød lommeduk....

De hadde fått på sig klær såvidt de dekket sig, men enda hang strømper og bluse og lue og etkvart annet overflødig plagg ned fra beltene.

Furuskogen blev borte for alvor, og bjerken blev plutselig så liten og krøket, og bladene ørsmå og runde. Lyngen nådde dem langt op på leggene.

Svaggen måtte bæres igjen, og bortover multemyren lyste det i rød kart.

Hinsides myren lå hytten deres som et eden, nei, et drømmeslott, paradisi! De var fremme....

— — — — —
Så går dagene. De sitter på hytteverandaen, mens hveps og fluer snylter på kveldsmaten deres. De har lagt multer til modning i gresset på hyttetaket de har trukket og dradd prammen ut av støen og tatt lemmene fra alle vinduene, solseilet er trukket ned over verandaen, og ute foran bislagdøren står hele dagen en liten hvit skål med mat til Svaggen.

Unni har ikke tid til å ta sig av annet, hun er bare optatt av å opdra Svaggen til vakthund for tre ubeskyttede kvinner.

— Det er en hanhund! sier Unni.

Men Svaggen opfører sig hele tiden som en hunhund, påstår de andre.

— Og hver gang Svaggen gjorde mine til å forrette sin nødtørft, er Unni efter den.

— Vil du lette på bakbeinet? Du er ikke en hunhund!! Vil du lette på bakbeinet!

Hun fór hele vollen rundt efter Svaggen, som ikke gad lette på bakbeinet sitt som en annen skikkelig hanhund!

— Men bjefte kan den! Bare hør! sa Unni himmelhenrykt, når hvalpen utstøtte sine små sinte vaff hvergang den blev opdradd.

— Kan skjønne den kommer til å skremme hvemsomhelst! Bare vent, dere! jodlet Unni.

Hver aften må de ro over vannet til Breisedtstølen etter melk, og de setter ut oteren etter aure og skaffer sig den stekefisk den trenger. Bedre kan ikke mennesket ha det!

På Breisedt støler de årvisst, og der får man verdens beste rømmekolle. De viser frem Svaggen til ho Ranveig Breisedt. Ranveig er verdens vakreste seterjente. Finlemmet og blond med gyllen flettekrone står hun på setervollen i rød vest og stripete forklær, fager som dagen.

— Nai, da va då ein svagge hond! Ane, du må komma å sjå!

Og gamle Ane kommer ruggende med spøtet sitt og likner akkurat et åttetall i figuren. Ranveig gir sig til å lokke på kjyde, og kubjeller svarer med klunk i klunk fra uren....

Hjemover glir prammen stilt mellom sivene. Det suser mildt som underjordisk musikk. Ranveig og åttetallet står igjen på vollen og vinker.

Svaggen sitter på baktoften. Med et ekte sjømannsuttrykk i sitt sorte fjes speider den over vatnet.

Ala tar plass baki rongen med dragspelet sitt, hun klunker kjære kjente melodonter:

*Til fjellet vil jeg flytte,
når gresset spirer frem....*

Prammen glir fremover vatnet, Unni og Wenke dypper bare åren såvidt, det haster ikke. Ingen venter dem. Killingen ligger i aftensolbrann, og den vesle skitne breen opunder toppen på nordsiden er rosenrød i solnedgangen. Bakom vatnet i sør er fjellene så utrolig knallblå, de kan nesten ikke fatte det er sant. Skogen sortner mer og mer innunder.

«Til fjells over dalen står min hu», klunker Ala.

Så kvelder de. Stenger for troll og utyske og setter slåen for bislagdøren. De er ikke redde, de har jo vakthunden sin!

Ein svagge hond har de med sig.

De køier og slukker lysene.

Så ligger de litt og lyer mot lydløsheten derute. Noe så stilt som natten på fjellet! En hører den nesten, stillheten. Som et stort sus.

Hysch!! Det er noen som puster!!

De ligger musestille med åpne øine i mørket.

Det er noe som puster ved husveggen derute!

— Bjønn? hvisker Unni.

— Bjønn har ikke vært her på hundre år! — Ala småler. — Kjære, er dere redde?

De ligger litt.

Da puster det igjen. Dype hese pust ved nordveggen likesom.

— Det er folk utenfor! hvisker Unni igjen.

— Vi har jo Svaggen, sier Ala med trygg stemme. — Svaggen burde gjøre da, Svaggen!

Da puster det igjen... hese, anstrengte pust, som om en har løpt lenge og står og peser ved hytteveggen....

— Tend lampen! sutrer Unni. — Å, tend et lys i det minste da, dere... Ala, du har fyrstikkene!

— Ja, tend da, for Søren! Fort, er dere snilde, tigger Wenke. — Kanskje det bare er løse hester!

Ja, for den pusting ved husveggen er virkelig mere enn nifs. Wenke hakker tenner....

— Hvorfor gjør ikke Svaggen, dere? sier Ala misfornøyd. Hun stryker av en fyrstikk og tender lyset sitt, så løfter hun lyset høit op.

— Du ligger jo med trekkspillet i sengen! sier Unni.

— Du har ligget og dradd i trekkspillet hele tiden, ditt asen! Det var det som pustet! hveser Wenke og blir rasense på henne. — Noe så lompent!

— Hvor er Svaggen? spør Ala strengt og holder lyset høiere op.

— Den — den — er her! mumler Unni spakt og peker på dynen sin.

Da ser de det! Vakthunden ligger dypt begravet under dynen til Unni og rører ikke på sig engang.

— Nydelig vakthund! Ala setter ned lyset.

— Jau, da va ein svagge hond!

Svaggen jumper plutselig ned på gulvet og strekker sig velbehagelig — så gjesper den med en lang tunge og en rar liten lyd, synker på bakkroppen og lar en dråpe gå

— Vil du lette på bakbeinet! brøler alle tre kvinner i kor.

